

İZMİR TİCARET ODASI

**BOSNA-HERSEK
TEMEL EKONOMİK GÖSTERGELERİ
VE
TÜRKİYE – BOSNA-HERSEK DIŞ TİCARETİ**

Neslihan Adanalı
Dış Ekonomik İlişkiler Müdürlüğü
Uzman Yardımcısı

Ağustos 2007

GENEL ÖZELLİKLER

<i>Ülke Resmi Adı</i>	: Bosna-Hersek
<i>Başkenti</i>	: Saraybosna
<i>Yönetim Şekli</i>	: Federal Demokratik Cumhuriyet
<i>Anayasa Kabulü</i>	: 14 Aralık 1995, Dayton Anlaşması
<i>Yasal Sistem</i>	: Medeni hukuk
<i>Nüfusu</i>	: 4,552,198 (Temmuz 2007 tahmini)
<i>Komşuları</i>	: Hırvatistan, Karadağ, Sırbistan
<i>Doğal Kaynaklar</i>	: Kömür, çinko, krom, bakır, kurşun, tuz, kum, ormanlar.
<i>Arazi Kullanımı</i>	: %19.5 tarım alanı,
<i>Sulama Alanı</i>	: 30 km ² (2003)

DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER

<i>Nüfus Dağılımı</i>	: 0-14 Yaş % 15 15-65 Yaş % 70.4 65 Üstü % 14.6
<i>Yaşam Süresi</i>	: Ortalama 39 (Erkek-38; Kadın-40).
<i>Etnik Gruplar</i>	: %48 Boşnak, % 37.1 Sırp, % 14.3 Hırvat (2000)
<i>Din</i>	: %40 Müslüman (Sunni), %31 Ortodoks, %15 Roman Katolik, diğer %14.
<i>Dil</i>	: Boşnakça, Hırvatça, Sırpça
<i>Okur-Yazar Oranı</i>	: %96.7

EKONOMİK YAPI

<i>Para Birimi</i>	: Konvertibilna marka (BAM)
<i>Parite</i>	: 1 Amerikan Doları= 1.5576 konvertibilna marka
<i>Enflasyon</i>	: % 8.2 (tüketici fiyatları)
<i>Reel GSYH Artış Oranı</i>	: % 6 (2006 tahmini)
<i>İşsizlik Oranı</i>	: % 45 (ancak ekonomideki gri alanlardan dolayı aslında %30 olabileceği tahmin ediliyor)
<i>Cari İşlemler Dengesi</i>	: -1.73 milyar \$ (2006 tahmini)
<i>GSYİH (PPP)</i>	: 25.28 milyar \$
<i>Kişi Başına GSYİH</i>	: 5.600 \$ (2006)
<i>Sektörlere Göre GSYİH</i>	: %14.2 tarım, %30.8 sanayi, %55 hizmet

Milli Gelir İçinde Sektörel Paylar (2005)

Tarım	% 10.1
Madencilik ve İmalat	% 15.9
Elektrik, Su ve Gaz	% 6.8
İnşaat	% 4.3
Hizmetler	67.9

DIŞ TİCARET

Bosna Hersek savaşının yıprattığı üretim altyapısı ve toparlanma sürecinin de etkisiyle dış ticaretinde oldukça yüksek miktarlarda açık veren bir ülke durumundadır. 2003 yılından itibaren ihracatta artış olmakla birlikte, bu artış dış ticaret açığını kapatma yönünde bir gelişim göstermemiştir.

Bosna-Hersek'in Dış Ticareti (milyon \$)						
	2001	2002	2003	2004	2005	2006
İHRACAT	1.134	1.110	1.478	2.087	2.580	3.500
İTHALAT	4.092	4.449	5.637	5.880	7.534	8.250
DIŞ TİCARET DENGESİ	-2.958	-3.339	-6.056	-3.793	-4.954	-4.750
DIŞ TİCARET HACMİ	5.226	5.559	7.115	7.967	10.114	11.750

Kaynak: The Economist Intelligence Unit, 2007

Bosna Hersek dış ticaretinin yaklaşık yarısını AB ülkeleri ile gerçekleştirmektedir. Diğer taraftan, daha detaylı bir analiz yapıldığında, beş ülkenin (Hırvatistan, Almanya, Sırbistan, İtalya ve Slovenya) dış ticarete önemli bir pay aldığı görülmektedir.

Bosna-Hersek'in İhracat Yaptığı Başlıca Ülkeler (2006) Milyon Dolar	
Hırvatistan	%18.7
İtalya	%13.8
Sırbistan	%13.2
Almanya	%12.9
Slovenya	%12.2
Avusturya	%6

Bosna-Hersek'in İthalat Yaptığı Başlıca Ülkeler (2006) Milyon Dolar	
Hırvatistan	%16.7
Almanya	%12.3
Sırbistan	%9.7
İtalya	%8.9
Slovenya	%7.3
Avusturya	%3.9

Başlıca İhracat Ürünleri
Temel metaller
Makine ve ulaşım ekipmanları
Ara mamuller
İmalat sanayi mamulleri
Kimyasallar
Gıda mamulleri

Başlıca İthalat Ürünleri
Makine ve ulaşım ekipmanları
Ara mamuller
Mineral yakıtlar
Kimyasallar
Gıda v içecek
Kok, rafine edilmiş petrol ürünleri

Kaynak: Bosna-Hersek İstatistik Kurumu

TÜRKİYE-BOSNA-HERSEK EKONOMİK İLİŞKİLERİ

1. TÜRKİYE ve BOSNA-HERSEK ARASINDAKİ ANLAŞMALAR

Anlaşma Adı	İmza Tarihi	Yürürlüğe Giriş Tarihi
Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşması	21 Ocak 1998	
Çifte Vergilendirmenin Önlenmesi Anlaşması	16 Şubat 2005	
Ticaret ve Ekonomik İşbirliği Anlaşması	7 Kasım 1995	
Karayolu Taşımacılığı Anlaşması	21 Ocak 1998	

Serbest Ticaret Anlaşması	03 Temmuz 2002	01 Temmuz 2003
STA Anlaşmasına ilişkin EUR 1. Dolaşım Sertifikaları Yönetmeliği	15 Eylül 2003	15 Eylül 2003
Sosyal Güvenlik Sözleşmesi ve Sosyal Güvenlik Sözleşmesi'nin Uygulanmasına İlişkin İdari Anlaşma	27 Mayıs 2003	01 Eylül 2004
Gümrük İdarelerinin Karşılıklı Yardımlaşmasına Dair Anlaşma	03 Temmuz 2002	01 Ağustos 2004
Veterinerlik Alanında İşbirliği Protokolü	13 Aralık 2002	23 Ocak 2003
Bitki Koruma ve Bitki Karantina Alanında İşbirliği Protokolü	13 Aralık 2002	23 Ocak 2003
Hukuki ve Ticari Konularda Adli İşbirliği Anlaşması	-	28 Ekim 2005
Karma Ekonomik Komitesi KEK II - Protokolü	22-24 Kasım 2004	24 Kasım 2004

II. DIŞ TİCARET

Bosna Hersek ile ticari ilişkilerimizin gelişiminde bu ülke ile imzalanan ve 1 Temmuz 2003 tarihi itibarıyla yürürlüğe giren Serbest Ticaret Anlaşması önemli bir rol oynamaktadır. Söz konusu anlaşma yıllar itibarıyla kademeli indirim öngörmekte olup, 1 Ocak 2007 itibarıyla Bosna Hersek'e ihracatta alınan tüm gümrük ve eş etkili vergiler sıfırlanmıştır. Ülkemize Bosna Hersek'den ithal edilen ürünlerden de (tarım payı gibi bazı vergiler hariç olmak üzere) gümrük vergisi alınmamaktadır. Neticede, Bosna Hersek'e gerçekleşen ihracatımız, 2000 yılında 26.9 milyon Dolardan, 2006 yılında 150 milyon dolara çıkmıştır. Bunda ülkemiz ihraç ürünlerine uygulanan STA kapsamında avantajlı vergilerin etkili olduğu bilinmektedir.

Ancak, Bosna-Hersek'in toplam ithalatı dikkate alındığında, Türkiye'nin payı yaklaşık %2 ile oldukça düşük düzeyde kaldığı dikkat çekmektedir. İhracatımızın diğer ülkeler ile karşılaştırıldığında düşük pay almasının nedenleri arasında, Bosna Hersek'in ithalatının büyük bir kısmını eski Yugoslavya'nın dağılması ile ortaya çıkan ülkeler ile gerçekleştirmesi sayılabilir. Ayrıca, Almanya, Avusturya ve İtalya'nın eski Yugoslavya ülkeleri ile kuvvetli bağlar kurma politikaları aktif bir şekilde devam etmekte olup, ticaret rakamları da bu çabaları yansıtmaktadır.

Diğer taraftan, yapılan STA'ya rağmen Bosna-Hersek'ten ithalatımızda dikkate değer bir artış gerçekleşmemiştir. 2000 yılında yaklaşık 7.5 milyon dolar iken, bu rakam artış göstererek 2004 yılında 11.5, 2005 yılında 15.4 milyon dolara kadar yükselmiştir. Ancak 2006 yılında yaklaşık %40'a varan dramatik bir düşüşle 9.4 milyon dolar seviyesine inmiştir.

Türkiye-Bosna-Hersek Arasındaki Ticaret (bin \$)				
Yıllar	İhracat	İthalat	Denge	Hacim
2001	27.586	4.296	23.290	31.882
2002	42.919	6.301	36.618	49.220
2003	63.168	8.343	54.825	71.511
2004	99.830	11.476	88.354	111.306
2005	128.217	15.399	112.818	143.616
2006	150.560	9.357	141.203	159.917

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)

Türkiye'nin Bosna-Hersek'e İhraç Ettiği Başlıca Ürün Grupları (2006)	
Ürün Adı	Tutar
Başlıca Sınıflara Ayrılarak İşlenmiş Mallar	%29
Çeşitli Mamul Eşya	%26
Makine ve Taşıtlar	%19
Gıda ve Canlı Hayvanlar	%16
Kimyasallar	%8
Diğerleri	%2

Kaynak: Dış Ticaret Müsteşarlığı

Türkiye'nin Bosna-Hersek'ten İthal Ettiği Başlıca Ürün Grupları (2006)	
Ürün Adı	Tutar
Kimyasallar	%31
Çeşitli Mamul Eşya	%23
Yakıt Hariç Maddeler	%17
Makine ve Taşıtlar	%11
Başlıca Sınıflara Ayrılarak İşlenmiş Mallar	%10
Diğerler Mallar	%8

Ege Bölgesi'nden Bosna-Hersek'e İhracatı Yapılan Başlıca Ürünler (2006)	
Ürün Adı	Tutar (\$)
Horoz, Tavuk Eti ve Sakatları	793.313
Kuru İncir	372.529
L Şeklinde Profiller, Karbon	216.728
Kuru Kayısı –Dökme	86.905
Çekirdeksiz Kurutulmuş Üzüm-Dökme	69.035
Battaniyeler	64.801
Margarin	40.316
Dokunmuş Mensucat	22.032
GENEL TOPLAM	3.597.210

Kaynak: Kesin olmayan Ege İhracatçı Birliklerine bağlı 12 Birliğin kayıt rakamlarıdır.

IV. BOSNA-HERSEK'TE DOĞRUDAN YABANCI YATIRIM

Bosna-Hersek'e yapılan yabancı sermaye yatırımları yıllar içerisinde devamlı bir artış eğilimi göstermektedir. Bu artışta, ülkede gerçekleştirilen özelleştirmeler ve finansal sektöre yapılan yatırımlar etkili olmuştur. Yabancı sermaye yatırımlarının dağılımına bakıldığında %81.9'luk oranla AB üyesi ülkelerin ağırlıklı olduğu görülmektedir. Ayrıca, Sırbistan'ın yatırımları da özellikle 2006 yılında dikkate değer bir artış göstermiştir.

2005 yılı itibariyle, Bosna ve Hersek'teki Türk yatırımlarının 40 milyon Dolar civarında olduğu tahmin edilmektedir. Ülkedeki en büyük Türk sermayeli işletme Turkish Ziraat Bank Bosnia'dır. İkinci sırada Kastamonu Entegre'nin Natron Maglaj kağıt ve ambalaj fabrikası tarafından yapılan ve henüz istatistiklere yansımaya yatırımdır. Yaklaşık 30-40 faal işletmenin bulunduğu Bosna-Hersek'teki Türk işletmelerinin çoğunluğu ticaretle iştigal etmektedir. Diğer taraftan, Tuzla'da bulunan Soda-So Lukavac üretim tesisleri, 2006 yılında Şişecam iştiraki olan Soda San. tarafından alınmıştır.

V. ODAMIZ İLE BOSNA-HERSEK ARASINDAKİ İLİŞKİLER

28 Ağustos 2000 tarihinde 13 kişilik bir işadamları heyeti Odamıza ziyarette bulunmuş ve ikili görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Söz konusu heyet, Yönetim Kurulumuz Başkanı Ekrem Demirtaş tarafından karşılanmıştır. Karşılıklı olarak iki ülke ilişkilerinin geliştirilmesi üzerine görüşülmüştür. Heyette Bosna-Hersek Ekonomi Odası Başkanı, Mensur Smajlovic, Dış Ekonomik İlişkiler Müdürü Enes Aliskovic, Saraybosna Ekonomi Odası Başkanı Kemal Grebo ve Dış Ekonomik İlişkiler Müdürü Branka Tankosic yer almıştır.

Saraybosna Ekonomi Odası Genel Sekreteri Munevera Pahor Odamızı 27 Ağustos 1999 tarihinde Odamız Yönetim Kurulu Başkan Vekili Ömer Kaplan'ı makamında ziyaret etmiştir. Pahor, ziyaret sebeplerinin Odamızın sahip olduğu Kalite Belgesi ile ilgili olarak deneyimlerimizden faydalanmak olduğunu belirtmiştir.

Bosna-Hersekli işadamları ile Ticaret Odaları Başkanlarından oluşan bir heyet 28 Ağustos 1998 tarihinde Odamıza ziyarette bulunmuştur ve Odamız ile Saraybosna Bölgesi Ekonomi Odası arasında bir İşbirliği Anlaşması imzalanmıştır.

Saraybosna Hükümeti Kantonu Ekonomi Bakanı Abid Saric Eşliğindeki İşadamları Heyetinin Odamızı Ziyareti-03.09.2007

76. İzmir Entarnasyonal Fuarı kapsamında İzmir'de bulunan Bosna Hersek heyeti Odamızı ziyaret ederek, ikili görüşmelerde bulunmuştur. Heyette Saraybosna Hükümeti Kantonu Ekonomi Bakanı, Abid Saric, Saraybosna Hükümeti Kantonu Ekonomi Odası Başkanı Kemal Grebo, Saraybosna Belediye Başkanı Dzevad Becirevic, Mostar Belediyesi Temsilcisi Mirsad Saric, Bosna Hersek İzmir Fahri Konsolosu Kemal Baysak ve beraberindeki iş adamları yer almıştır.

Toplantının açılış konuşmasını yapan Odamız Yönetim Kurulu Başkanı Ekrem Demirtaş, Bosna-Hersek ile ilişkilerimize çok büyük önem verdiğimizizi, çünkü ortak bir geçmişimiz olduğunu belirtmiştir. Saraybosna Hükümeti Kantonu Ekonomi Odası Başkanı Kemal Grebo ile 1998 yılında işbirliği anlaşması imzaladıklarını, ancak ticari ilişkilerin istenilen düzeyde geliştirilemediğini söylemiştir. İki ülke arasında artan ticaret hacmine dikkat çeken Demirtaş, 1998'de 27 milyon dolar olan ticaret hacminin 160 milyon dolara ulaştığını; ancak bu rakamın Bosna Hersek'in dış ticareti içinde çok küçük bir payı ifade ettiğine dikkat çekmiştir.

Bosna Hersek ile Türkiye arasında imzalanan serbest ticaret anlaşmasının ticaret hacminin artmasını sağlayacağını kaydeden Demirtaş, iki ülke arasındaki çifte vergilendirmenin son bulması gerektiğini ifade etmiştir. Bunun bir örneğini Yunanistan ile yaşadıklarını, Yunanistan ile çifte vergilendirme son bulduğunda ticaret hacminin 3 kat arttığını ifade etmiştir. Demirtaş İTO olarak iki ülke arasında ticaret hacminin artması için katkıda bulunmaya devam edeceklerini belirtmiştir.

Saraybosna Ekonomi Bakanı Abid Saric de 80 firmalık bir heyet organize ettiklerini ancak 19 firmanın Türkiye'ye gelebildiğini belirterek, Türkiye'deki yasal kısıtlamalar nedeniyle gelemediklerini dile getirmiştir. Ekonomik işbirliğinin düzeyinden memnun olmadıklarını ve bu rakamın karşılıklı artması için birlikte çalışma yapmaları gerektiğini ifade etmiştir. Bunun üzerine Demirtaş, iki ülke arasındaki konuyu araştırıp, varsa ticari engellerin kaldırılması için girişimde bulunacağımızı belirtmiştir.